खण्डः 'क'–अपठित-अवबोधनम्

अधोलिखितम् अनुच्छेदम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत। 5

(अधोलिखित गद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखिए। Read the paragraph and answer the following questions.) 5

आदिगुरोः शंकराचार्यस्य जन्म केरलप्रान्ते कालडी नामके ग्रामे अभवत्। अस्य पितुः नाम शिवगुरुः आसीत्। अस्य जन्मनः प्रागेव सः दिवंगतः। माता आर्याम्बा एवास्य पालनमकरोत्। जन्मनैव प्रतिभा सम्पन्नतया सः कुलोचिताः विद्याः शीघ्रमेव अधीतवान्। मनसा, वचसा, कर्मणा च विरक्तः शंकरः मातरं संन्यासस्य अनुमतिम् अयाचत्। पुत्र स्नेहपरवशा सा शंकरस्य इमां प्रार्थना न स्वीकृतवती।

(क) एकपदेन उत्तरत। ½ × 4 = 2

(एक पद में उत्तर दीजिए। Answer in one word.)

(*i*) शंकराचार्यस्य जन्म कस्मिन् प्रान्ते अभवत्? ....

(*ii*) अस्य पितुः नाम किम् आसीत्? ....

(*iii*) तस्य जन्म कस्मिन् ग्रामे अभवत्? ....

(*iv*) अस्य मातुः नाम किम् आसीत्? ....

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत। 1

(पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए। Answer in a complete sentence.)

- शंकरः विद्याः शीघ्रमेव कथम् अधीतवान्? ....

(ग) निर्देशानुसारेण उत्तरत। ½ × 4 = 2

(निर्देशानुसार उत्तर दीजिए। Answer as directed.)

(*i*) 'अधीतवान्' पदे कः प्रत्ययः? ....

(*ii*) 'मनसा' पदे का विभक्तिः? ....

(*iii*) 'कुलोचिताः' इत्यस्य पदस्य सन्धिविच्छेदं कुरुत। ....

(*iv*) 'अयाचत्' पदे कः लकारः? ....

Scanned with CamScanner

उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।

(उचित शब्द चुनकर रिक्त स्थानों को भरिए। Fill in the blanks by choosing the correct word.)

(क) अहम् विद्यालयं ....। (गच्छामि, गच्छाव:)

(ख) आवाम् ....। (खेलाव:, खेलामि)

(ग) आवाम् ....। (भ्रमत:, भ्रमाव:)

(घ) आवाम् ....। (पठाव:, पठथ:)

(ङ) आवाम् ....। (हससि, हसाव:)

संस्कृतेन अनुवादं कुरुत।

(संस्कृत में अनुवाद कीजिए। Translate into Sanskrit.)

(क) हम दोनों मित्र हैं। ....

(ख) हम दोनों विद्यालय जाते हैं। ....

(ग) हम दोनों खेलते हैं। ....

(घ) हम दोनों फल खाते हैं। ....

(ङ) हम दोनों प्रणाम करते हैं। ....

Scanned with CamScanner

उदाहरणमनुसृत्य निम्नलिखितेषु क्रियापदेषु 'तुमुन्' प्रत्ययं योजयित्वा पदनिर्माणं कुरुत-

यथा- प्रच्छ् + तुमुन् = प्रष्टुम्

(क) श्रु + तुमुन् = ...

(ख) वन्द् + तुमुन् = ...

(ग) पठ् + तुमुन् = ...

(घ) कृ + तुमुन् = ...

(ङ) वि + ज्ञा + तुमुन् = ...

(च) वि + आ + ख्या + तुमुन् = ...

निर्देशानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत-

(क) अहं किञ्चित् प्रष्टुम् ....। (इच्छ् - लट्लकारे)

(ख) मनः अन्नमयं ....। (भू - लट्लकारे)

(ग) सावधानं ....। (श्रु - लोट्लकारे)

(घ) तेजस्विनावधीतम् ....। (अस् - लोट्लकारे)

(ङ) श्वेतकेतुः आरुणेः शिष्यः ....। (अस् - लङ्लकारे)

उदाहरणमनुसृत्य वाक्यानि रचयत-

यथा- अहं स्वदेशं सेवितुम् **इच्छामि।**

(क) .... **उपदिशामि।**

(ख) .... **प्रणमामि।**

(ग) .... **आज्ञापयामि।**

(घ) .... **पृच्छामि।**

(ङ) .... **अवगच्छामि।**

(क) सन्धिं कुरुत-

(*i*) अशितस्य + अन्नस्य = ...

(*ii*) इति + अपि + अवधार्यम् = ...

(*iii*) का + इयम् = ...

(*iv*) नौ + अधीतम् = ...

(*v*) भवति + इति = ...

Scanned with CamScanner